CARMEN GARCÍA FORMENT
LA CASABANA

A la casa núm. 53 del Carrer Major, la casa on visqué la *tia Torera*, vivien a l'inici de segle Vicent Garcia *el Paiportero* i la seua *dona* Carmen Forment *la Casabana*. El matrimoni va tindre dos fills, Vicent i José i, tres anys després, va nàixer l'única filla amb el nom de Carmen, com sa mare. La *tia* Carmen *la Casabana* vingué al món el dia 2 de maig de 1911 i la van batejar als pocs dies de nàixer. Els padrins van ser la *tia* Pureta *la del Forn* i José Ma. Rejal.

Als 7 anys comparteix l'escola amb el treball per ajudar els seus pares. Llavors, la *tia* Carmen *la Casabana* treballava al forn de la *tia* Pureta i recorria els carrers carregada amb una cistella farcida de bollets, vienetes, pataques. Venia els bollets a xavo i les pataques a tres aguiletes. Mentrestant, altres xiquets li feien la competència al carrer, són Paco Tàrrega *el Tarratrai* i una xiqueta molt enrevesada. La cosa va acabar com el ball de Torrent: A galtades.

Va combregar als vuit anys. L'austeritat va ésser la nota més destacable.

"Quan jo vaig prendre la comunió, ma mare em feu una bata que semblava de lona, i quan vaig arribar a casa hi havia una tassa de xocolate damunt la taula només per a mi."

"En aquell temps hi havia molta misèria però ma mare ens portava com a colomets. Quan ens gitàvem ma mare ens llavava la roba i a l'altre dia ens la ficàvem neta. A casa n'hi havia servei, teníem un comú que el *tio* Mariano *el Campaner* venia de nit a traure. També hi havia un pouet que ens abastava d'aigua per escurar i fer la *bugà*."

"Tots els anys, criàvem un porquet per a casa i a Nadal féiem la matança. Ma mare omplia tres o quatre gerres de botifarres en oli, llonganisses, llom i costelletes adobades i, durant tot l'any, sempre tirava mà i trobava *arreglo*. Pastava pa dues vegades a la setmana i el portava a coure al forn. Després de cuit, l'alçava al rebost dins d'una gerra perquè es mantiguera tendre.

Ma mare ficava la carn dins d'una carnera de fusta de les d'abans, penjada al sostre amb un cordell. La carnera portava la part de dalt una espècie de plat rodó amb oli perquè les formigues no passaren a la carn."

Amb onze anys, va entrar a treballar a la fàbrica de Julio Mompó, un dels tallers de joguets més importants a Alaquàs, on va treballar durant vint anys i sols va deixar el seu lloc de traball la vespra de casar-se.

"En la meua joventut no hi havia les diversions que hi ha avui en dia. En

aquell temps, les xiques anàvem unes al casino de la Música Roja i altres al casino de la Música Blava. Jo pertanyia al de la Roja. Hi participàvem en moltes coses. Solíem disfressar-nos per carnestoltes i per les cavalcades de les festes del poble. A Pasqua Florida, les xiques portàvem bescuits a casa dels socis del casino. Les dones brodàvem la bandera, assistíem als certàmens o tréiem cançons de burla a l'altra banda quan no s'emportaven el premi. En quasi totes les famílies es vivia amb molta intensitat la música perquè hi havia una gran rivalitat entre les dues bandes."

Al casino Roig va conèixer el seu marit Mariano Martínez *el Carinyo* (realment el seu nom era Ricardo). Ell pertany també a una família de la música Roja, circumstància que els va fer coincidir moltes vegades al casino. D'altra banda, el diumenge, els socis del casino solien organitzar balls a la plaça on s'acostaven el xics i xiques a ballar. La *tia* Carmen *la Casabana* i Mariano *el Carinyo* formaven parella assiduament. Les relacions es van formalitzar l'any 1936, la *tia* Carmen té vint-i- sis anys quan mamprengué a festejar.

L'any 1936 va ésser d'inestabilitat política que va conduir al pronunciament militar. Els dramàtics successos ocorreguts a Madrid amb l'assassinat de Calvo Sotelo, el cap de l'oposició, precipitaren els esdeveniments. Es va declarar l'estat de guerra. Mariano *el Carinyo* es va acomiadar d'ella poc abans d'anar-se'n. A la seua anada van seguir dies d'angoixa: Durant un mes la *tia Casabana* no va tindre notícies del seu nuvi. Més tard s'assabentarà que es troba destinat a Madrid junt amb altres alaquasers.

El conflicte bèl·lic es va perllongar i van ésser mobilitzats els germans del *Carinyo*. Al front va morir Ricardo, el germà més xicotet. La família de la *tia* Carmen també patirà els dramàtics efectes de la guerra: El seu germà Vicent va contraure una enfermetat al front i va decidir tornar a peu a casa per morir. Durant tres mesos romangué ingressat a l'hospital de València amb sa mare al peu del llit de nit i de dia.

"Jo anava tots els dies a comprar-li mig litre de llet a Xirivella perquè a Alaquàs la llet de les vaqueries estava controlada per la CNT. El meu germà va morir a l'hospital i, estant de cos present, vingueren a endur-se'l de casa. Gràcies a un *tio* meu el van deixar en pau."

Finalitzada la guerra, els homes van tornar a casa on els esperava el treball. Les terres estaven perdudes. El nuvi de la *tia Casabana*, Mariano *el Carinyo*, era fuster, però va deixar l'ofici i es feu càrrec de les terres i la vaqueria de son pare.

"El meu marit no tenia jornal. Dels diners que treia de la llet, menjàvem i bevíem tots."

Després de cinc anys de festeig, la *tia* Carmen *la Casabana* i Mariano *el Carinyo* es van casar l'any 1942. Les noces es van celebrar a la parròquia de l'Assumpció, van actuar de padrins Maruja Mompó i el tio Toni *el Ferrer*. El padrí va córrer amb les despeses de la missa i els puros, mentre que la padrina, com era el costum, no va aportar cap regal.

El matrimoni va establir la seua residència a un pis del carrer de Sant Hipòlit pel qual pagaven 40 pessetes al mes de lloguer.

"Hi visquérem poc de temps perquè no podíem pagar el lloguer i haguérem d'anar a viure amb els meus pares al carrer de Sant Jeroni. Ací hem viscut tota la vida."

El seu home va continuar treballant a casa dels seus pares i ella ajudava el que podia a l'economia familiar, fent algunes feines de joguines. Després van arribar els fills. Ricardo, el major, va nàixer l'any 1944. Tres anys més tard, el 1947, va donar a llum a Vicent.

El treball i la necessitat s'acumulava en sa casa. Mentre dormien els seus fills, la *tia* Carmen realitzava alguns treballs manuals que li portaven a casa.

"Així tota la vida. Fins l'altre dia com aquell que diu, perquè el meu marit mai ha tingut un jormal com el treballador d'una fàbrica."

L'any 1973 va morir el seu marit Mariano amb tan sols seixanta anys d'edat. Vint-i-tres anys més tard, la desgràcia va colpejar sa casa, el 1996 va morir el seu fill Vicent amb una edat prematura, 49 anys.

"Jo em vaig casar molt major, als 31 anys, però encara he arribat a temps. He vist morir al meu marit i he soterrat un fill meu. Açò és molt trist per a una mare."

Ramón Tarín i López